

לקו"ש חלק י"ח פ' בלק שיחה א

פיענוח מראי מקומות

פ' בלק כג, כג: כי לא-נחש ביעקב ולא-קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה-פעל אל. פרש"י ד"ה עת יאמר ליעקב וגו': עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל, שהן יושבין לפניו ולמדים תורה מפיו ומחצתן לפנים ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל? וזהו שנאמר (ישעיהו ל') והיו עיניך ראות את מוריך.

ד"א, יאמר ליעקב אינו לשון עתיד אלא לשון הוה, אינן צריכין למנחש וקוסם, כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקב"ה ומה גזרותיו במרום, אינן מנחשים וקוסמים אלא נאמר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם (תנחומא); ואנקלוס לא תרגם כן.

2) כג ז "וישא משלו ויאמר מן-ארס ינחני בלק מלך-מואב מהרריקדם לכה ארהלי יעקב ולכה זעמה ישראל".

יח "וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפר".

כד ג "וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העין".

טו "וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העין".

כ "וירא את-עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד".

כא "וירא את-הקיני וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנד".

כג "וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל".

1) כפירושו בפ' בראשית - ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 ובהערות שם וז"ל שם: "שוין גערעדט פיל מאל, אז דער פירוש פון רש"י על התורה, הגם אז ער קומט צו מפרש זיין פשוטו של מקרא - ווי רש"י אליין איז מדגיש כמה וכמה פעמים און גלייך אין די ערשטע סדרה: "ואני לא באתי אלא לפשוטו" - אנטהאלט ער אבער אויך "ענינים מופלאים" פון די אנדערע חלקי התורה, אפילו אויך "רזין דאורייתא", וכידוע דער ווארט פון אלטן רבין אז "פירש"י אויף חומש איז יינה של תורה.

נאר בכדי צו קענען דערגרונטעווען זיך צו די "ענינים מופלאים" און "יינה של תורה" וואס אין פירש"י, מוז מען פריער דורכלערנען און פארשטיין דעם פירוש הפשוט. ווייל אויך זיי, די ענינים מופלאים און יינה של תורה, האט רש"י אריינגעשטעלט אין דעם פירוש לויט "פשוטו של מקרא".

3) שע"ד הפשט מדבר ברמז - ראה פרש"י משפטים כא, יג "ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו ושמתו לך מקום אשר ינוס שמה" ד"ה צדה: לשון ארב, וכן הוא אומר ואתה צדה את נפשי (שמואל א כ"ד); ולא יתכן לומר צדה לשון הצד ציד (בראשית כ"ז), שצידת חיות אין נופל ה"א בפעל שלה, ושם דבר בה ציד, וזה שם דבר בו צדיה, ופעל שלו צודה, וזה הפעל שלו צד. ואומר אני פתרונו כתרגומו, ודלא כמן לה. ומנחם חברו בחלק צד ציד, ואין אני מודה לו; ואם יש לחברו באחת ממחלקות של צד, נחברנו בחלק על צד תנשאו (ישעיהו ס"ו), צדה אורה (שמואל א כ'), ומלין לצד עלאה ימלל (דניאל ז'), אף כאן אשר לא צדה, לא צדד למצא לו שום צד מיתה; ואף זה יש להרהר עליו, מכל מקום לשון אורב הוא. עיי"ש עוד.

ובכללות יותר: כל דברי בלעם אלה ה"ה ענין של נבואה ובלילה (ראה רש"י פרשתנו כב, ה. כב, ח), והרי נבואה (גם לנביאי ישראל) היא בחלום וחזיון (בהעלותך יב, ו "ויאמר שמעוֹנא דברי אס"יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר־בו". **ובפרש"י שם ד"ה ה' במראה אליו אתודע:** שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון) ו"**בחיזות" (שם, ח** "פה אל־פה אדבר־בו ומראה ולא בחידת ותמנת ה' יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה") **וא"כ מובן שע"פ דרך הפשט הכתוב אומר דרשני.**

4) ראה פרש"י משפטים שם.

5) כג, כג "כי לא־נחש ביעקב ולא־קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה: פעל אל" ד"ה כעת יאמר ליעקב וגו': עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל, שהן יושבין לפניו ולמדו תורה מפיו ומחצתן לפניו ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל? וזהו שנאמר (ישעיהו ל') והיו עיניך ראות את מורידך. ד"א, יאמר ליעקב אינו לשון עתיד אלא לשון הווה, אינן צריכין למנחש וקוסם, כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקב"ה ומה גזרותיו במרום, אינן

מנחשים וקוסמים אלא נאמר להם על פי נביאייהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם (תנחומא); ואנקלוס לא תרגם כן.

6) ישע"י ל, כ "ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ ולא־יכנף עוד מורידך והיו עיניך ראות את־מורידך".

7) בכמה כת"י רש"י ליתא.

8) רא"ם "כעת יאמר ליעקב. עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל שהם יושבים לפניו ולומדיה תורה מפיו ומחיצתם לפניו ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל וזה הוא שני והיו עיניך ראות את מורידך. אמר עוד עתיד להיות עת כעת הזאת מפני שכ"ף הדמיון מורה שהוא מדמה עת אחרת לעת הזאת ואמר אשר תגלה חבתן לעין כל מפני שכתוב לעיל מיניה ותרועת מלך בו לשון חיבה וריעות אמר שעוד עתיד להיות עת אחרת כעת הזאת שתגלה חבתן לעין כל ולכן הוסיף מלת עוד על מלת כעת כאילו אמר עוד כעת יאמר ליעקב ופירושו מה היא החבה שתגלה לעין כל שהם יושבים לפניו ולומדי תורה מפיו ומחיצתם לפניו ממלאכי השרת והמלאכים ישאלו להם מה פעל אל.

דבר אחר כעת יאמר ליעקב אינו לשון עתיד אלא לשון הווה וכו'. והוא דבק עם לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כאילו אמר אין נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת שנאמר ליעקב ולישר' בדרך שאלה מה פעל האל במרום פירוש שאינו מצטרף לא לנחש ולא לקסם כדי להשיב להם כי יש להם נביאי ואורים ותומים שמגידים להם הכל ועל ידם הם משיבים להם אבל לא ידעתי איך יתפרש לפי זה הכ"ף שהוא כ"ף הדמיון",

שפ"ח "להיות עת כעת הזאת. מפני שכף הדמיון מורה שהוא מדמה עת אחרת לעת הזאת: שהן יושבין לפניו כו'. מפני דלעיל מיניה כתיב ותרועת מלך בו שהוא חבה וריעות, אמר עוד עתיד שתהא עת אחרת כזאת שישבו לפניו דרך חבה: אלא נמסר להם על פי נביאייהם. פירוש ויהי דבק עם

בנים מול בנים, והנוגע בהם כנוגע בבבת עינו, ומה נעשה להם"

ודבק טוב לפרש"י "קשה לרש"י כעת שבכל מקום הכ"ף הוא כ"ף הדמיון וצריך לפרש עתיד להיות עת כזאת".

(10) כג, כא "לא־הביט און ביעקב ולא־ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו" ד"ה ותרועת מלך בו: לשון חבה ורעות, כמו (שמואל ב ט"ו) רעה דוד, אוהב דוד, (שופטים ט"ו) ויתנה למרעהו, וכן תרגם אנקלוס ושכינת מלכהון בינהון.

(11) ראה רא"ם ומשכיל לדוד עה"פ "כעת יאמר וכו' ד"א וכו' לפי ראשון ק' דאין שום קשר להאי כעת יאמר וכו' עם מ"ש ברישא כי לא נחש וכו' ועוד דלא הול"ל יאמר אלא ישאל ולד"א ק' דלא הוה ליה למימר יאמר שהוא ל' עתיד ועוד מאי כעת".

(12) ראה משכיל לדוד שם.

(13) ראה רע"ב כאן עה"פ "כעת יאמר ליעקב עתיד להיות עת וכו' ד"א אינו לשון עתיד אלא לשון הוה וכו' קשה מאי ד"א וי"ל שהפ"י השני נראה יותר שמדבר להוה כמו הפסוק שלמעלה אל מוציאם ממצרים. ועו' שפ"י הראשון נכר שהוא דרש ואינו פשט הפרשה וכן נמי פ"י ד"א בפסוק הן עם כלביא יקום שהפ"י הראשון שפ"י שם הן עם כלביא יקום לחטוף המצות גם הוא דרש".

(14) תנחומא (פרשתנו יד) "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. הרי את מחזיר, מנחש ומקסם באי זה מקום יכשלו בהם. והם אינן עושין כן, אלא כשהם צריכין להלחם בשונא, עומד כהן גדול ולובש אורים ותמים ונשאלים בהקדוש ברוך הוא. וכל שאר הגוים מקסמים ומנחשים, ואלו מבדין אותן בתשובה ומבטלין קוסמיהן, דכתיב: מפר אותות בדים וקסמים יהולל (שם מד, כה). כעת יאמר ליעקב ולישראל, ראתה עינו שישראל יושבין לפני הקדוש ברוך הוא כתלמיד לפני רבו לעתיד לבא ושואלין ממנו כל פרשה ופרשה למה

כי לא נחש ביעקב, ולפי הד"א יהי פירוש כ"ף הדמיון הכי, כעת כלומר אם יבאו עתים שיצטרכו לדבר בעניין נחש או קסם יאמר להם ע"י נבואה ולא יצטרכו נחש או קסם כנ"ל. בזה נמי ניחא ל"ל לרש"י לשני טעמים. וק"ל",

וראה גו"א "עוד עתיד להיות עת כזאת וכו'. פירוש, כי הכ"ף הוא כ"ף הדמיון, וצריך לפרש הדמיון כך; עתיד להיות עת כזאת, אשר הוא מפרש ואזיל, שיאמר לישראל "מה פעל אל", כעת הזאת תהיה עוד. והרא"ם פירש דבריו "כעת הזאת" הכתוב למעלה, דהיינו שכתוב (פסוק כא) "ותרועת מלך בו", ויאמר שלעתיד יהיה גם כן אותה חבה וכו'. ואין דבריו נכונים כלל, כי איך ידמה את אשר יאמר ליעקב ולישראל "מה פעל אל" לזה שכתוב "ותרועת מלך בו"".

(9) ראה גם באר מים חיים "ולזה סיים, כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. כלומר שלא יזיק להם שום נחש וקסם עבור אור הגאולה הזו שכבר הכניע במצרים כל המנחשים והקוסמים. ועוד נוסף בהם מעלה על מעלה אשר כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. פירוש שנאמר להם כל העתים שבשנה מה פעל אל בהם. בכדי שיעשו גם הם כמו כן למלאות רצון אביהם שבשמים על ידי זה ולהמשיך עליהם כל בחינת החסדים ולהמתיק הדין מעליהם כמו בכל מועדי ה', שנקראו מועדי ה' עבור שהם המועדים והעתים המיוחדין אליו ברוך הוא להופיע נהורא ולהשפיע מטובו לבריותיו. וזה הוא תענוג ושמחה גדולה לפניו יתברך. והודיע זאת לבניו למען ידעו מדת היום לשמוח בשמחתו ולהללו בישועתו ולהמשיך כל הטובות והברכות על ראשם. וכן במועד יום הדין צוה להם לתקוע בשופר ולהריע לפניו להמתיק הדין כאשר כתבנו למעלה. וכן בכל מעשיהם שעושים הכל עושים למטה כאשר נעשה למעלה כמו שאיתא בזה"ק כמה פעמים זכאה חולקיהון דאינון דקא משתדלי באורייתא דידעין אורחוי דקודשא בריך הוא. ועל כן מי ידמה להם ומי ישוה להם שכולם דוגמת מעלה. מחנה מול מחנה,

וגם הפי' "הרי את מחזור כו' ונשאל בהקב"ה" הוא על המשך הכתוב "כעת יאמר ליעקב".

15) ופי' הרמב"ן עצמו הוא ג"כ שמדבר בהווה ולא בעתיד וז"ל שם: "כי לא נחש ביעקב אינם צריכים לנחש וקסם שיאמר ליעקב וישראל מה פעל אל ומה גזרותיו במרום אינם מנחשים וקוסמים אלא נאמר להם על פי נביאים מה גזרת המקום או אורים ותומים מגידים להם לשון רש"י (רש"י על במדבר כ"ג: כ"ג) והנכון בעיני כי בעבור היותו קוסם ובלק שלח לו (במדבר כ"ב: ו') כי ידעתי את אשר תברך בקסמך מבורך ואשר תאור בהם יואר ושלח לו קסמים על כן אמר לו אין נחש ביעקב להרע או להטיב להם ולא קסם בישראל מזיק או מועיל כי בכל עת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל בהם כי מפי עליון תצא להם הרעות והטוב לומר כי חלק ה' עמו אינם בממשלת שרים וכוכבי השמים וכסיליהם שיזיק להם אדם בקסם ונחש כגוים וזה כאשר אמר משה (דברים ד יט כ) אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים תחת כל השמים ואתכם לקח ה' להיות לו לעם נחלה כאשר פירשתי בסדר אחרי מות".

16) בשלח טו, א "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר, אשירה לה' כיגאה גאה, סוס ורכבו רמה בים" ד"ה אז ישיר משה: אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה. וכן אז ידבר יהושע (יהושע י'), וכן ובית יעשה לבת פרעה (מלכים א ז'), חשב בלבו שיעשה לה, אף כאן ישיר אמר לו לבו שישיר וכן עשה ויאמרו לאמר אשירה לה', וכן ביהושע כשראה הנס אמר לו לבו שידבר וכן עשה ויאמר לעיני ישראל (יהושע י'), וכן שירת הבאר, שפתח בה אז ישיר ישראל, פרש אחריו עלי באר ענו לה (במדבר י"א), אז יבנה שלמה במה (מלכים א י"א), פרשו בו חכמי ישראל שבקש לבנות ולא בנה, למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה, זהו לישיב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רבותינו ז"ל מכאן רמז לתחית המתים מן התורה וכן בכלן, חוץ משל שלמה, שפרשוהו בקש לבנות ולא בנה. ואין לומר ולישיב לשון הזה

נכתבה. וכן הוא אומר, כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה לאכל לשבעה ולמכסה עתיק (שם כג, יח). ואומר: ולא יכנף עוד מוריד, והיו עיניך ראות את מוריד (שם ל, כ). ומלאכי השרת שואלים אותן, מה הורה לכם הקדוש ברוך הוא. לפי שאינן יכולין ליכנס למחיצתן, שנאמר: כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל"

ובמדב"ר (פ"כ, כ) "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, הרי את מחזור ומנחש ומקסם באיזה מקום תשלט בהם, והם אינם כן, כשהן צריכין להלחם בשונא עומד כהן גדול ולובש אורים ותמים ונשאל בהקדוש ברוך הוא, וכל הגוים מקסמים ומנחשים, ואלו משברין אותם בתשובה, שנאמר (ישעיה מד, כה): מפר אתות בדים וקסמים יהולל. (במדבר כג, כג): כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, ראתה עינו את ישראל יושבין לפני הקדוש ברוך הוא כתלמיד לפני רבו לעתיד לבוא ושואלין ממנו כל פרשה ופרשה למה נכתבה, וכן הוא אומר (ישעיה כג, יח): כי לישבים לפני ה' יהיה סחרה לאכל לשבעה ולמכסה עתיק. ואומר (ישעיה ל, כ): ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך ראות את מוריד, ומלאכי השרת רואין אותן ושואלין אותן מה הורה לכם הקדוש ברוך הוא, לפי שאינן יכולין לכנס במחיצתן, שנאמר: כעת יאמר ליעקב וגו'".

אלא שבפשטות - ב' מדרשים הנ"ל אינם במחלוקת, כ"א שמתחלה מפרש תחלת הכתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל", והפי' "ראתה עינו את ישראל יושבין לפני הקב"ה כו'" הוא על המשך הכתוב "כעת יאמר ליעקב גו'".

אבל בפי' מהרז"ו (למד"ר שם) מפרש דראתה עינו את ישראל הוא ד"א ופירוש אחר על הפסוק וז"ל שם: "ראתה עינו את ישראל. הוא ד"א ופירוש אחר על הפסוק שבעת נבואתן הציץ במראה הנבואה איך ישראל יושבים לפני הקב"ה וזהו כעת ממ"ש בעת אמירתו זאת".

הכתוב), ובגמרא לפנינו לא הובא סיום הכתוב ורק עד "קסם בישראל וגו'".

אבל ראה פרש"י "כל זמן שאינו מנחש מה כתיב בתריה כעת יאמר ליעקב כלומר עדיין יהא אותו עת דמלאכי השרת יהיו שואלין אותו שאינו מנחש מה פעל אל לפי שהוא נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס"

וחדא"ג שם "כל שאינו מנחש מכניסין אותו כו'. מסיפא דקרא קדריש כפירש"י דכתיב כעת יאמר ליעקב גוי דבר שמצינו שנאמר לאברהם ע"י מלאך שנאמר כעת חיה וגוי ישאלו את יעקב ולישראל מה פעל אל באותו עת ולא ישאלו עוד את המלאכים כי הם יהיו לפנים ממחיצתן ועיין בר"ן שגם זה מדה כנגד מדה ע"ש".

(20) וראה ר"ן שם "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל - שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאינן מנחשין מכניסין אותן למחיצה שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס בה ונראה בעיני דהכי נמי מדה כנגד מדה שמתוך שאינו הולך לקראת נחשים לידע העתידות אלא בוטח בהקב"ה משום הכי הקדוש ברוך הוא מגלה לו רזי עולם שאינם גלויים למלאכי השרת". **עיון יעקב לע"י שם. מפרשים לירושלמי שם. ועוד.**

(20*) פרש"י יתרו כ, א "וידבר אלקים את כלהדברים האלה לאמר" ד"ה ת כל הדברים האלה: מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן, אם כן מה ת"ל עוד אנכי ולא יהיה לך? שחזר ופרש על כל דבור ודבור בפני עצמו.

(21) גם: מהו הלשון "מה פעל א-ל" - דלכאורה מכיון שהמדובר בתורה הול"ל "מה הורה א-ל", כבמדרשים הנ"ל, ועד"ז בירושלמי שם.

(22) ב' הענינים דנביאים ואורים ותומים י"ל שהם לנגד "נחש" ו"קוסם". ובפרט כפי ששמע מפרש"י שופטים יח, יוד

כשאר דברים הנכתבים בלשון עתיד והן מיד, כגון ככה יעשה איוב (איוב א'), ע"פ ה' יחנו (במדבר ט'), ויש אשר יהיה הענן (שם), לפי שהן דבר ההווה תמיד ונופל בו בין לשון עתיד ובין לשון עבר, אבל זה שלא היה אלא לשעה, איני יכול לישבו בלשון הזה.

(17) ראה שפ"ח עה"פ.

(18) נדרים לב, א "תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וגו'".

ועד"ז - ירושלמי שבת ספ"ו "אמר ר' אחא בר זעירא כל מי שאינו מנחש מחיצתו לפנים כמלאכי השרת. ומה טעמא כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" **(כג')** **ופי' הקה"ע** וז"ל שם: "ה"ג לפנים ממלאכי השרת: ולישראל מה פעל אל. שמלאכי שרת ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאינם מנחשים מכניסים אותם למחיצה שאין מלאכי השרת יכולים ליכנס לה"

ופ"מ שם וז"ל שם: "כעת יאמר וגו'. שמלאכי השרת ישאלו אותם מה פעל אל שהן לפנים ממחיצתן ולמי ישאלו לאשר אין לו נחש". **וראה להלן שם בירוש'.**

וראה אוה"ת עה"פ "כי לא נחש כו' מה פעל, בנדרים ספ"ג דל"ב א' במחיצה שאפילו מ"ה אין יכולים לכנוס בתוכה וע"ש בהר"ן, ובספר נצח ישראל פני"ג, אדר"ן פכ"א ושריך בעת יאכלו באיזו עת הוי אומר לע"ל שנאמר אני ה' בעתה אחישנה, ואומר כעת יאמר ליעקב וכו', מד"ר ויקרא פ"א דקס"ו ב', פ' אמור פכ"ז דקצ"ו ג' עתידה ב"ק כו' מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו שנאמר כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל עי"ש. וש"נ.

(19) כן הוא בע"י (והתיבות כי לא נחש ביעקב וגו' הן בחצאי רבוע), וכ"ה בפ"י הר"ן שם (ובירושלמי שם - רק סיום

(בראשית מ"ט); כשנכנס אביהם במרמה אצל אביו היה ראוי להתקלל, מה נאמר שם? גם ברוך יהיה (שם כ"ז), במברכים נאמר אלה יעמדו לברך את העם, במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא ואלה יעמדו על הקללה (דברים כ"ז), לא רצה להזכיר עליהם שם קללה.

ד"ה כי מראש צרים אראנו: אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות (תנחומא). ד"ה הן עם לבדד ישכן: הוא אשר זכו לו אבותיו לשכן בדד, כתרגומו.

ד"ה ובגוים לא יתחשב: כתרגומו, לא יהיו נעשין כלה עם שאר האמות, שנאמר (ירמיהו ל') "כי אעשה כלה בכל הגוים" וגו', אינן נמנין עם השאר. ד"א, כשהן שמחין אין אמה שמחה עמהם, שנאמר "הי בדד ינחנו" (דברים ל"ב), וכשהאמות בטובה הן אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון, וזהו ובגוים לא יתחשב. ד"ה מי מנה עפר יעקב וגו': כתרגומו "דעדקיא דבית יעקב", מארבע משריתא, מארבעה דגלים; ד"א, עפר יעקב, אין חשבון במצות שהם מקימין בעפר, "לא תחרש בשור ובחמר" (דברים כ"ב), "לא תזרע כלאים" (ויקרא י"ט), אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם (תנחומא):

ד"ה ומספר את רבע ישראל: רביעותיהן, זרע היוצא מן התשמיש שלהם.

25 שם, יט "לא איש אל ויכזב ובן־אדם ויתנחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה" בפרש"י ד"ה לא איש וגו': כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה אמות ואתה סבור להמיתם במדבר?.

26 שם, כא "לא־הביט און ביעקב ולא־ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו"

בפרש"י ד"ה ותרועת מלך בו: לשון חבה ורעות, כמו (שמואל ב ט"ו) רעה דוד, אוהב

"לא־ימצא בך מעביר בנוזבתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף" ד"ה קסם קסמים: אי זהו קוסם, האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך, וכן הוא אומר (הושע ד') עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו (ספרי). ד"ה מנחש: פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו. **ש"נחש" שייך לפעולה משא"כ "קוסם"**.

ולהעיר מפרש"י שם, יז "כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל־מעננים ואל־קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך" ד"ה לא כן נתן לך ה' אלקיך. לשמע אל מעוננים ואל קוסמים, שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותמים.

וראה לקו"ש חי"ד ע' 66 הערה 16 "ומה שמוסיף רש"י "אורים ותומים" - אף שבכתוב נאמר רק "נביא" - י"ל שבי הדברים "נביא" ו"אורי" הם נגד בי הדברים שבכתוב שישנם בגוים "מעוננים" ו"קוסמים". דקוסם הוא "האוחז את מקלו ואומר כו' ומקלו יגיד לו" (פרש"י יח, י) - ודוגמת זה, להבדיל, "אורים ותומים" שמגלים להכהן דברי נבואה; "מעונן" - "אלו אוחזי העינים", שדברים אלו ע"י עצמם - ודוגמתו, להבדיל - "נביא". ובכ"ז לא נאמר בכתוב רק "נביא" - כי האורים ותומים כבר מפורש בקרא לפני"ז, והחידוש דכאן הוא "נביא . . יקים לך".

23 כב, ואו "ועתה לכה־נא ארה־לי את־העם הזה כיעצום הוא ממני אולי אוכל נכה־בו ואגרשנו מן־הארץ כי ידעתי את אשר־תברך מברך ואשר תאר יואר".

24 כג, ח ואילך "מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה': כי־מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן־עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב: מי מנה עפר יעקב ומספר את־רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו" עיי"ש

בפרש"י ד"ה מה אקב לא קבה אל: כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו כשהזכיר אביהם את עונם כי באפם הרגו איש, לא קלל אלא אפם, שנאמר ארור אפם

דוד, (שופטים ט"ו) ויתנה למרעהו, וכן תרגם אנקלוס ושכינת מלכהון בינהון.

(27) פרש"י בתחלת הכתוב כאן (כג) ד"ה כי לא נחש ביעקב: כי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים.

(28) ראה פרש"י כב, ז "וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם ויבאו אלבלעם וידברו אליו דברי בלק" ד"ה וקסמים בידם: כל מיני קסמים, שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי; ד"א — קסם זה נטלו בידם זקני מדין, אמרו אם יבא עמנו בפעם הזאת יש בו ממש, ואם ידחנו אין בו תועלת, לפיכך כשאמר להם "לינו פה הלילה" אמרו אין בו תקוה, הניחוהו והלכו להם, שנאמר "וישבו שרי מואב עם בלעם", אבל זקני מדין הלכו להם.

יהושע יג, כב "ואתבלעם בן־בעור הקוסם הרגו בני־ישראל בחרב אל־חלליהם"

(הובא בפרש"י כאן פסוק הבא (כג, כד) ד"ה ודם חללים ישתה: נתנבא שאין משה מת עד שיפיל מלכי מדין חללים ויהרג הוא עמהם, שנאמר (יהושע י"ג) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם))

וראה רד"ק יהושע שם "הקוסם. להודיע כי לא נביא היה אלא קוסם ונבואתו היתה לשעה או לכבוד ישראל בא אליו מלאך ה' לדבר הנבואות ההם, ויש לשאול איך מצאו בלעם שם והלא כתיב וילך וישב למקומו אלא שחזר שם לבקש שכרו על העצה שנתן להם למואב ולמדין להוציא בנותיהם היפות ויזנו ישראל עמהם ויהיה קצף ה' בהם וזהו שאמר לכה איעצך כמו שכתוב בדבר בלעם וכשראה שנתקיימה עצתו הלך למואב ולמדין לבקש שכרו מהם"

פרש"י מטות לא, ו "וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת־פינחס בן־אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחצצרות התרועה בידו" ד"ה וכלי הקדש: זה הארון והציץ, שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים והוא עצמו פורח עמהם, הראה

להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים, לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין, שנופלים על החללים מן האויר, וכן בבלעם כתוב על חלליהם בסי יהושע.

רמב"ן שופטים יח, ט "לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם - גם זו מצוה מבוארת, שכבר אמר (ויקרא יח ג) וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו, ועתה יזכיר מעשיהם ויאמר שהם תועבה לפני השם. והזכיר מעביר בנו ובתו באש - והוא מין ממני הכשוף על דרך הפשט, או המולך על דעת רבותינו (סנהדרין סד ב), והוא האמת כמו שפירשתי במקומו (ויקרא יח כא). והזכיר מכשף - שם כלל לכל הכשפים. וחובר חבר ושואל אוב וידעוני - והם פרטים בכשוף, ואסר אותם גם לשואל. ודרש אל המתים - כאוב עצמו, ובכל ענין שידרוש אליהם. והזכיר קוסם קסמים - והיא מחשבה בעתידות בכלל, מלשון קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו (משלי טז י), כמו שאמר (יהושע יג כב) בלעם בן בעור הקוסם, והיה מנחש כמו שאמר בו (במדבר כד א) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, וכתוב (ש"א כח ח) קסמי נא לי באוב:

והזכיר בפרט, מעונן - והוא היודע בעננים, ומנחש - הוא המביט בעופות בכנפיהם או בצפצוף, כענין שכתוב (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר. והוא לשון נגזר מלשון חשתי ולא התמהמהתי (תהלים קיט ס), שכל מה שימהר להודיע בעתיד קודם היותו יקרא נחש, כלומר נחיש ונקדים לדעת. ואמר הכתוב כי תועבת ה' כל עושה אלה - ולא אמר "עושה כל אלה", כי הכתוב ידבר על רובם, כי המעונן והמנחש אינה תועבה ולא הוריש הכנענים בעבורם, כי כל בני אדם יתאוו לדעת עתידות למו ומתעסקין בחכמות רבות כאלה לדעתם" עיי"ש בארוכה.

(29) ראה מירא זכיא בפרש"י "כעת יאמר ליעקב וגומר ל"ר עוד עתיד להיות עת כעת הזאת וכולי ד"א יאמר אינו לשון עתיד אלא הוה וכו' ה"פ דק"ל דהא וודאי הכף

כמו העת ואין מובן לה וכשנוסיף מלת הזאת אחר מלת כעת בהכרח שתפורש מלת חיה שתהא חיות לכם כי בזולת זה אין מובן לה. עיי"ש בארוכה. **אבל ראה מירא דכיא שם.**

וגם בגו"א עה"פ כאן שכתב שהכ"ף הוא כ"ף הדמיון אינו מפרש כן מצד הדמיון דזמן א' להשני, אלא על הזמן שנאמר בהמשך הכתוב.

(30) יתרו יט, ה "ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את דבריתי והייתם לי סגלה מכלהעמים כילי כלהארץ".

(31) להעיר מתניא פל"ו "ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה שנקר' עוז וכח וכמארז"ל שהקב"ה נותן כח בצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא שלא יתבטלו במציאות ממש באור ה' הנגלה לעתיד בלי שום לבוש כדכתיב ולא יכנף עוד מוריד [פ"י] שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש] והיו ענייך רואות את מוריד . . וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כדכתי' אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו הראת ממש בראיה חושיית כדכתיב וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע ופ"י רז"ל מסתכלים למזרח ושומעין את הדבור יוצא אנכי כו"י עיי"ש.

(32) הלשון "מלאכי השרת" הובא גם בפרש"י וירא יח, ט "ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באה"ל" ד"ה ויאמרו אליו: נקוד על אי"ו שבאליו, ותניא ר"ש בן אלעזר אומר כל מקום שכתב רבה על הנקדה, אתה דורש הכתב; וכאן הנקדה רבה על הכתב אתה דורש הנקדה, שאף לשרה שאלו אינו אברהם, למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה ולאשה על האיש. בבבא מציעא אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה, כדי לחבבה על בעלה. אמר רבי יוסי בר חנינא, כדי לשגר לה כוס של ברכה.

תולדות כז, א "ויהי כ"ז יצחק ותכהין עינו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר

של כעת היא מן אותיות כלב המורים על הידוע מאחר שנקודה קמץ בדין אותיות כלב והא המורים על הידוע כשבאים לפני אותיות אחהער שאינם מקבלים דגוש הראוי להיות אחר אותיות הכלב שבאגם בהוראתם לידיעה נשתנה מנקודת פתח לקמץ וכבר זכרתי מזה כמה פעמים ואין להאריך וכלל מסור בידינו שהידיעה לא תורה על העתיד כמו שזכרתי בפי' בראשית ע"פ הששי ובפי' נח ע"פ הטהורה בביאורי רש"י ע"ש וכאן אמר כעת בכף המורה על הידוע והוא לשון עתיד שמלת יאמר הוא לשון עתיד (בל"א אז דיא צייט וואש וועט ווערין גיזאגט ליעקב וגו') לזה מתרץ רש"י עוד עתיד להיות עת כעת הזאת של עכשיו וא"כ הכף של כעת שהוראתה לידיעה מורה על עת של עכשיו וכך הוא פי' הפסוק כעת הזאת הידועה יהיה עוד עת שיאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ומלת כעת אינו מוסב למלת יאמר וגם הטעם שקורין טראפף מעיד ע"ז שכעת טעמו רביעי שהוא מהטעמים המפסיקים והד"א מפרש שגם מלת יאמר אינו לשון עתיד אלא לשון הוה יאמר (בל"א עש ווערט גיזאגט) וא"כ פשיטא שלא קשה מידי מכיון שגם יאמר אינו לשון עתיד".

ומ"ש ברא"ם שהוא כ"ף הדמיון שמדמה זמן א' להשני - צ"ע, שהרי נאמר בקמ"ץ, והרא"ם לשיטתו אזיל בפירושו לז"א יח, יוד עה"פ "ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנהבן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו" וז"ל שם: כעת הזאת לשנה הבאה. כי כ"ף הדמיון לעולם מורה על השוואת הדברים ולפיכך צריך להיות כאן שתי עתות דומות האחת עת הבשורה ממש מאחר שלא פירש זמנה והאחרת בשנה הבאה כמו שכתוב באברהם אשר תלד לך שרה למועד הזה בשנה האחרת וכמוהו כעת יאמר ליעקב ופרש"י עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל . . מדלא קרינן כעת חיה כעת הזאת שתהא חיה לכם: פירושו שאלו היה הכ"ף בשוא הית' מלת כעת סמוכה למלת חיה ופירושה כעת של חיות אבל מאחר שהכ"ף בפתח אינה סמוכה וצריך להוסיף מלת הזאת אחר כעת כי בזולת זה יהיה פירושה

ישמעאל כישמע ה' אלעניך: והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו ועלפני כל אחיו ישכן עי"ש.

35) "מלאך ה' בדרך לשטן" - בלעם - דפרשתנו כב, כב ואילך "ויחראף אלקים כיהולך הוא ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רכב עלאתנו ושני נערי עמו".

מלאכים ממש דר"פ וישלח "וישלח יעקב מלאכים לפניו אלעשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום" פרש"י ד"ה וישלח יעקב מלאכים: מלאכים ממש. ועוד.

36) עפמ"ש בפרש"י תשא שם "והי' כל מבקש ה' אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכניה כו' אומרים להם הרי הוא באהלו של משה" - יומתק הלשון בפרש"י "כעת הזאת", שלא קאי רק על זמן מ"ת אלא על כל זמן היות ישראל במדבר, ו"עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל", שגם אוה"ע ידעו ויבינו חבתן זו.

37) לכאורה יש להקשות למה נאמר בכתוב "כעת יאמר" ולא ישאלו (כבפרש"י) וכיו"ב?

וי"ל שגם מזה הכרח להפירוש שכל הכתובים האלה מדברים במעלתם של ישראל (ראה בפנים סי"א) - כי לשון "יאמר" אינו מדגיש הפועל, המדבר, כ"א הנפעל: יאמר לישראל.

38) ויש להוסיף בזה שאצל בלעם הי' מעלה מיוחדת בזה שבנ"י מחיצתן לפנים (אפילו) ממלאכי השרת - ע"פ פרש"י

ר"פ ויקרא "לשון שמלאכי השרת משתמשו בו. אבל לנביאי האומות (הם למטה ממלאכי השרת) כו' בלשון ארעי וטומאה שנאמר ויקר אלקים אל בלעם".

39) יתרו כ, טז "ויאמרו אלמשה דבראתה עמנו ונשמעה ואלידבר עמנו אלקים פך נמות".

אליו בני ויאמר אליו הנני ד"ה ותכהין: בעשן של אלו. ד"א כשנעקד ע"ג המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים, וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. ד"א כדי שיטל יעקב את הברכות.

יתרו ח [צ"ל כ], טו "וכלהעם ראים את הקולת ואתהלפידם ואת קול השפר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק" ד"ה ויעמדו מרחק: היו נרתעין לאחוריהם שנים עשר מיל, כארך מחניהם, ומלאכי השרת באין ומסיעין אותן להחזירם, שנאמר (תהילים ס"ח) מלאכי צבאות ידדון ידדון.

תשא לג, ז "ומשה יקח אתהאהל ונטהלו מחוץ למחנה הרחק מןהמחנה וקרא לו אהל מועד והיה כלמבקש ה' יצא אלאהל מועד אשר מחוץ למחנה" ד"ה יצא אל אהל מועד: כמו יוצא. ד"א והיה כל מבקש ה', אפלו מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכניה, חבריהם אומרים להם הרי הוא באהלו של משה.

ר"פ ויקרא "ויקרא אלמשה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" ד"ה ויקרא אל משה: לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר וקרא זה אל זה (ישעיהו ו'), אבל לנביאי אמות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטמאה, שנאמר ויקר אלקים אל בלעם. ועוד.

33) וירא יח, ב "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה".

34) לך טז, ז ואילך "וימצאה מלאך ה' על עין המים במדבר עליהעין בדרך שור: ויאמר הגר שפחת שרי אימזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת: ויאמר לה מלאך ה' שובי אלגברתך והתעני תחת ידיה: ויאמר לה מלאך ה' הרבה ארבה אתזרעך ולא יספר מרב: ויאמר לה מלאך ה' הנך הרה וילדת בן וקראת שמו

שם, יח "ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל־
הערפל אשר־שם האלקים".

40) ונראה שצ"ל כבדפוס א' וב' וכו"כ
כת"י רש"י "שנאמר" במקום "וזהו
שנאמר".

41) ולכן הביא רש"י רק פסוק זה ולא
הפסוק הראשון שהובא במדרש וגם לא
הכתוב (ישעי' מ, ה "ונגלה כבוד ה' וראו
כלבשר יחדו כי פי ה' דבר") "ונגלה כבוד
ה' וראו כל בשר" - כי דוקא בפסוק זה
מפורש שהקב"ה יהי "מוריד".

42) ועפ"י יובן גם הלשון "והם ישאלו להם
מה פעל א-ל" ולא מה הורה וכיו"ב כנ"ל
הערה 21 - כי מעלתם למעלה אינה
מספיקה באמירת בלעם לבלק שמשו"י
אא"פ לקלם, כ"א דוקא עי"י שמעלתם
למעלה פועלת למטה, שלכן מלאכים
ישאלו מה פעל הקב"ה למטה.

ולהעיר גם מפ"מ לירושלמי שם (ד"ה
ואומרין להם) "עכשיו מה הורה לכם
הקדוש ברוך הוא לעשות".

43) תזריע יב, ד "ושלשים יום ושלשת ימים
תשב בדמי טהרה בכלקדש לא־תגע ואל־
המקדש לא תבא עד־מלאת ימי טהרה" ד"ה
תשב: אין תשב אלא לשון עכבה, כמו
ותשבו בקדש (דברים א'), וישב באלני
ממרא.

ובפרש"י פרשתנו כב, ח "ויאמר אליהם
לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר
ידבר ה' אלי וישבו שרי־מואב עס־בלעם":
וישבו "לשון עכבה".

44) ובפרט ש"יושבין לפניו" הוא לא רק
יתור לשון (שהי' אפ"ל "שהן לומדים
תורה מפיו") אלא שגם תמוה, דלכאורה
"לפניו" צ"ל "עומדים ולומדים תורה
מפיו" של הקב"ה

(ולהעיר מבהעלותך ט, ח "עמדו ואשמעה"
וז"ל שם: "ויאמר אלהם משה עמדו

ואשמעה מה־יצוה ה' לכם"). ועכצ"ל
שהכוונה להדגיש שיהי' בקביעות כבפנים.

45) ראה פרש"י כג, ח "מה אקב לא קבה
אל ומה אזעם לא זעם ה"י" ד"ה לא זעם ה':
אני אין כחי אלא שאני יודע לכוון השעה
שהקב"ה כועס בה, והוא לא כעס כל הימים
הללו שבאתי אליך, וזהו שנאמר (מיכה ו')
עמי זכר נא מה יעץ וגוי ומה ענה אתו בלעם
וגוי למען דעת צדקות ה'.

46) עפ"י יובן הלשון "נמסר להם ע"פ
נביאיהם כו"י" - דלכאורה: השלילה
דמנחש וקוסם היא, דהם שואלים
לנביאים ואו"ת, וא"כ הול"ל דשואלים
לנביאיהם ואו"ת - כי עפ"י מודגשת גם
בזה מעלת ישראל (ע"ד בפ"י הא'), שאינם
צריכים לשאול אלא שנמסר להם מה
גזרותיו במרום בלי שאלה.

ולכן מפריד רש"י ואומר "או או"ת מגידים
להם", ולא כללו "נמסר להם ע"פ
נביאיהם ואו"ת", כי הגדת או"ת היא
באופן דמענה לשאלה.

(* ברמב"ן הביא מפרש"י הלשון "נאמר
להם כו"י" וכ"ה בדפוס א' וב' כת"י רש"י.
וג"כ מתאים להמבואר בפנים, שהרי לא
כתב "אומרים להם" וכיו"ב.

47) ראה שדי חמד אסיפת דינים מע'
יוהכ"פ ס"א ס"ק י "מי שברור לו שאם
יתענה צום גדלי' יזיק לו צום יום כפור
ויהיה לו מחלה שנוגע לספק פיקוח נפש
ויצטרך לאכול ביום כיפור ותענית צום
גדלי' ברור לו שלא יזיק ולא יגרע שום דבר
מהתענית נשאל הרה"ג מוהרמ"ק דומ"ן
מעזריטש יצ"ו בספר אהל משה סי' ט"ז אם
יצום צום גדליה ולא יחוש למה שיגרום לו
שלא להתענות ביום הכפורים לפי שאם לא
יתענה ביום כפור הרי הוא אנוס או נימא
לא יתענה בצום גדליה כדי שיוכל להתענות
ביום כיפור. . ואם כן בנדון דידן נמי
להרדב"י צריך להתענות צום גדליה אף
שזה מדברי קבלה וזה מן התורה אין
מעבירין על המצות ולהחכם צבי לא יתענה
בצום גדליה כדי שיוכל להתענות ביום

כיפור אלו דברי הרב יצ"ו עיי"ש בארוכה.
וש"נ.

וראה גם כללים שם מע' ז' כלל ג' זריזין
מקל"מ לא דחינן בשביל ברוב עם הדרת
מלך כן כתבתי בקונטרסים אסיפת הדינים
במערכת במערכת הפ"ה בשם הרבנים
ברכ"י א"ח ס"י א' וראה חיים פ' לך לך
וע"ע לב חיים ח"ב ס"י קכ"ז וחיי אדם
בכלל ס"ח אות ו' וצר לי על מנהג איזה
אנשים במקומות אלו שמאחרים המילה עד
קרוב לחצי היום . . עד שיתקבצו המזומנים
ואין להם על מה שיסמוכו כדי שתעשה
המצוה ברוב עם דמוכח מהש"ס דאין
לדחות הא דזריזין מקדמין משום ברוב עם
כמו שהוכיחו הרבנים הנז"ל והזריז הרי זה
משובח" עיי"ש בארוכה.

48) ראה בכ"ז - לקו"ש חט"ו ע' 453 ואילך
"שוין גערעדט אמאל בארוכה אין הסברת
כמה חילוקים וואס מען געפינט צווישן
שיטות הבבלי והירושלמי: שיטת הבבלי
איז אז אין יעדן ענין וואו מ'וועגט דעם מצב
שבהוה קעגן דעם מצב שבעתיד, איז
מכריע דער אויפטו ומעלה פון דעם הוה,
כאטש אז דורך דעם קען פעלן אין דער
שלימות הדבר לאחר זמן: און לשיטת
הירושלמי דארף מען דן זיין דעם מצב
שבעתיד, און אויב לעתיד וועט צוקומען א
מעלה איז דער יתרון שבעתיד מכריע דעם
מצב ההווי. דוגמא לדבר: די שקו"ט
הידועה - צי דער ענין פון "זריזין מקדימין
למצות" איז מכריע צו טאן די מצוה באלד,
הגם אז דורך דעם וועט עס ניט זיין קיין
מצוה מן המובחר (ברוב עם - וואס דוקא
דאמאלס איז - הדרת מלך), אדער ס'איז
מכריע די מעלה ויתרון פון מצוה מן
המובחר בעתיד און ס'איז בעסער צו
ווארטן און טאן די מצוה ברוב עם, הגם אז
דאן וועט פעלן די מעלת "זריזין מקדימין
וכו" פון דעם הוה" עיי"ש בארוכה.

חט"ז ע' 398 ס"ז ואילך "דערמיט קען מען
אויך מסביר זיין דעם דיוק הלשון אין
פרש"י: "ונחלקו בו חכמי ישראל", ווייל די
צוויי דיעות פון ר"מ און ר"י אינעם אופן
עשיית שמן המשחה, שפיגלען אפ צוויי

פארשידענע אופנים ווי עס קאן זיין דער
צוגאנג פון א אידן צו קיום המצות - ווי דא
באם קיום הציווי ועשית שמן גו': און
דערפאר איז עס א פלוגתא פון "חכמי
ישראל": תכלית השלימות בהוה, הגם אז
דורך דעם וועט פעלן אין דער שלימות פון
לאחר זמן; אדער אז בעיקר איז נוגע די
שלימות בגמר הענין לאחר זה (ולתמיד),
אפילו ווען דאס קען דערגרייכט ווערן נאר
דאן ווען די עשי' בהוה איז ניט בשלימות.
אזוי אויך בנדו"ד: אין דעם ציווי פון דעם
אויבערשטן איז "לא פירש מה דינו" פון די
פרטי אופני עשיית השמן נאר בכללות
"ועשית גו' מרקחת גו' (און דורכדעם זאל)
שמן משחת קודש יהי" - און במילא איז
עס אפהיינגיק אין דער דעה פון חכמי
ישראל באופן קיום המצות: ר"מ זאגט, אז
ווען אידן האבן געדארפט מאכן דעם שמן,
האבן זיי זיך גערעכנט בעיקר מיטן שלימות
ווי דאס איז בהוה ביים עשיית השמן . .
דאקעגן ר"י נעמט אן אז עס דארף זיין
בהוה די הכנה צום שלימות בעתיד" עיי"ש
בארוכה.

חי"ט ע' 73 ואילך "עפ"ז קען מען מבאר
זיין די חילוקי דיעות אין דער מחלוקת פון
ר"ע מיט די אנדערע תנאים. אז זיי זיינען
תלוי אין א שאלה כללית וואס מען געפינט
בכמה מצות: צי מען דארף זיך רעכענען
(און לויט דעם מכריע זיין) בהוה מיט א
מצוה וחיוב וואס וועט קומען בעתיד, ע"ד
הדוגמא: א חולה וואס רופאים זאגן אז
אויב ער וועט פאסטן צוםגדלי וועט ער
דערפאר ניט קענען פאסטן יוהכ"פ - צי ער
מעג (און דארף) פאסטן צום גדלי וואס איז
א חיוב מדברי קבלה, כאטש אז דורכדעם
וועט ער ניט קענען מקיים זיין בעתיד דעם
חיוב דאורייתא - פאסטן יוהכ"פ: אדער ער
טאר ניט פאסטן צום גדלי כדי ער זאל
קענען פאסטן יוהכ"פ. וי"ל אז דאס איז
אויך די הסברה אין דער פלוגתא צווישן
ר"ע און די אנדערע תנאים בנוגע דעם חילול
ש"ש ושם ישראל בהוה, פון וועלכע ס'וועט
לאחר זמן ארויסקומען אן עילוי גדול פאר
אידן און א גרעסערער קידוש ש"ש: ר"ג
וראב"ע ור"י האלטן, אז וויבאלד בהוה
איז דאס א חילול השם גדול איז ניט מכריע

התורה שנותן לנו בכל יום כמ"ש ואשיס דברי בפיך כו' אלא שאני עונה אחר כך מה שאתה מוציא מפי שהוא התגלות דבר ה' באמרי פי בחי' ואמת ה' לעולם" עיי"ש בארוכה.

שה"ש מד, ב "וזה"ש תען לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק פי' שלהיות תען לשוני אמרתך מלשון עונה אחריהם מה שהם אומרים בפ"ג דסוכה שהוא בחינת המשכת התורה מלמעלה למטה שהוא בחי' תר"ך עמודי אור כמשל העמוד שמחבר מעלה ומטה הוא ע"י כי כל מצותיך צדק והיינו ע"י מצות מעשיות שנקי' בשם צדקה כמ"ש וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות כו' כל החוקים כו' (ועמ"ש מזה בד"ה צאינה וראינה גבי בעטרה שעטרה כו' תען לשוני כו' ע"ש). אך הנה פסוק זה נאמר גם על בחי' התורה כמארז"ל מה ירך בסתר אף ד"ת בסתר כו' וכמ"ש בפ"ד דסוטה (דמ"ט ע"ב) והיינו כי בחינת התורה נמשך למטה בבחינות גשמיות זרעים וכדומה" עיי"ש בארוכה.

52 **יל"ש איכה רמז תתל"ד** "נכח פני ה'". מכאן אמרו כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה כביכול הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו, לכך נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נכח אלה".

תדב"ר רפי"ח "מאי שפכי כמים לבך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו" עיי"ש.

53 **ברכות כב, א** "דתניא, והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב, מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע".

54 **שופטים יח, יג** "תמים תהיה עם יהוה אלהיך" **(ובפרש"י שם** ד"ה תמים תהיה עם ה' אלהיך: התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה

דאס וואס לאחר זמן וועט דערפון ארויסקומען, נאר מען רעכנט זיך מיטן איצטיקן מצב - וויבאלד אז בהווה איז דאס היפך קידוש ש"ש און קידוש שם ישראל איז דאס אויף אזוי פיל רע אז עס בריינגט צו בכי'. ר"ע האלט, אז אויך בהווה איז מכריע די תוצאה שבעתיד - און דעריבער האלט דא ר"ע אז וויבאלד אז פון דעם חילול השם וחילול שם ישראל בהווה וועט דערנאך ארויסקומען אן עילוי ויתרון אין קש"ש השם וקידוש שם ישראל, בהגאולה העתידה, האט דאס ביי אים מכריע געווען במצבו בהווה, עד כדי כך אז "משחקי". ועוד.

49 **אולי י"ל הטעם כי בלעם הרי ה' מפתור ארם (דברים כג, ה** "עלדבר אשר לא יקדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בריבעור מפתור ארם נהרים לקלך".

אונקלוס בפרשתנו כב, ה "ושלח אזגדין לות בלעם בר בעור לפתור ארם דעל פרת ארע בני עמיה למקרי ליה למימר הא עמא נפק ממצרים הא חפא ית עין שמשא דארעא והוא שרי מלקבלי".

50 **בראשית א, א** "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" ד"ה בראשית ברא: אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו (משלי ח'), ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו (ירמיה ב'); ואם באת לפרשו כפשוטו, כך פרשהו בראשית בריאת שמים וארץ. עיי"ש.

51 **ראה לקו"ת סוכות פא, ג** "ולכן כתיב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת זו תורה דוקא (ועי' בסש"ב פל"ה בהג"ה ועמ"ש ע"פ ויכתוב משה) וזהו תען לשוני אמרתך פי' תען כענין שאמרו עונה אחריו מה שהוא אומר לפי שאינו אומר בעצמו רק עונה אחר אחרים כך התפלל דוד המע"ה בעד כללות ישראל המשורשים בנפשו תען לשוני אמרתך כי התורה היא אמרתך אשר אמרתך ויצא כבר מפיך וגם עתה כן הוא כי בכל יום אנו מברכין נותן

עמו ולחלקו). **והיא הקדמה להכתוב שלאח"ז שם "הגוים גו' אל מעוננים ואל קוסמים וגו' "** "כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל-מעננים ואל-קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך יהוה אלהיך",

ראה רמב"ן שם "וטעם תמים תהיה עם ה' אלהיך שנייחד לבבנו אליו לבדו ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש העתידות מנביאיו או מאנשי חסידיו רצונו לומר אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם ולא נבטח שיבואו דבריהם על כל פנים אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים כי הוא אלהי האלהים עליון על הכל היכול בכל משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו מפר אותות בדים וקוסמים יהולל ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו ולפיכך אחר אזהרת שאלת העתידות מקוסם ודורש בעד החיים אל המתים אמר שתהיה תמים עם השם בכל אלה ולא תירא ממגיד עתיד אבל מנביאו תדרוש ואליו תשמע וזה דעת אונקלוס (תרגום אונקלוס על דברים

י"ח:י"ג) שלים תהא בדחלתא דה' אלהיך שלא תהיה חסר ביראתו כי תמים הוא השלם בדבר כמו שה תמים (שמות יב ה) שאין בו מום ושום חסרון וזו מצות עשה וכבר הזכרתי זה בפסוק והיה תמים". **אבל ראה לקו"ש חי"ד ע' 64 ואילך** [אינו נעתק מפני האריכות].

(55) תהלים ב, א "למה רגשו גוים ולאמים יהגוריק".

(56) ראה פרש"י כג, יט "לא איש אל ויכזב ובן-אדם ויתנחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה" ד"ה לא איש וגו': כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה אמות ואתה סבור להמיתם במדבר?.

(57) ישעי' מט, כג "והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי-אני ה' אשר לא- יבשו קוי".

(58) שם סא, ה "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם".

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com